Tvorba riječi u hrvatskom jeziku kod djece predškolske dobi

Babić, Ella

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:413985

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

ELLA BABIĆ

ZAVRŠNI RAD

TVORBA RIJEČI U HRVATSKOM JEZIKU KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Petrinja, rujan 2016.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)

PREDMET: Hrvatski jezik

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ella Babić
TEMA ZAVRŠNOG RADA: Tvorba riječi u hrvatskom jeziku kod djece predškolske dobi

MENTOR: doc. dr. sc. Lidija Cvikić
SURADNICA PRI IZRADI ZAVRŠNOGA RADA: Božica Vuić, prof.

Petrinja, rujan 2016.

SADRŽAJ

Sažetak 2
Summary 2
UVOD 3
POVIJEST ISTRAŽIVANJA DJEČJEG JEZIKA 3
POVIJEST ISTRAŽIVANJA DJEČJEG JEZIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ 5
JEZIČNI I GOVORNI RAZVOJ 5
Općenito o govoru 5
Predverbalna faza/razdoblje 6
Verbalna faza/razdoblje 8
NOVOTVORENICE 9
Inovacijski leksemi 11
Inovacijski gramatemi 11
NASTANAK NOVIH RIJEČI 12
Rječotvorje 12
Tvorba riječi u hrvatskom jeziku 14
Izvođenje 15
Slaganje 15
TVORBA IMENICA 16
Tvorba imenica muškog roda / vršitelj radnje 16
Tvorba imenica za životinje 17
ISTRAŽIVANJE 18
Ciljevi, uzorak i metode istraživanja 18
Postupak provedbe istraživanja 18
Rezultati istraživanja i rasprava 20
Opći rezultati 20
Strukturna analiza 21
Značenjska analiza 23
ZAKLJUČAK 24
LITERATURA 25
POPIS TABLICA 26
POPIS SLIKA 26
ŽIVOTOPIS 27

Sažetak

Jezični i govorni razvoj predškolske djece već dulje vrijeme fasciniraju razne autore. Stoga je cilj ovog rada proučiti način na koji djeca sastavljaju i stvaraju novotvorenice za određenu životinju, stvar i zanimanje. Prvi dio rada opisuje povijest istraživanja dječjeg jezika u svijetu i u Hrvatskoj počevši od Charlesa Darwina pa sve do danas. Središnji dio rada kronološki opisuje jezični i govorni razvoj djeteta od predverbalne faze odnosno od rođenja do prve riječi te verbalne faze od prve riječi do šeste godine života. U središnjem dijelu rada također se opisuje što su novotvorenice te na koji način nastaju (inovacijski leksemi i inovacijski gramatemi). Slijede načini na koje se sve načine mogu tvoriti nove riječi: izvođenje, slaganje, stapanje, kraćenje... Zadnji dio rada prikazuje istraživanje provedeno u Dječjem vrtiću *Trnsko* na temu tvorbe riječi za životinju, stvar ili zanimanje. Izneseni su rezultati istraživanja te strukturna i značenjska analiza.

KLJUČNE RIJEČI: dijete, govor, jezik, tvorba, novotvorenice

Summary

For a long time language and speech development of preschool children has been fascinating to many authors. Therefore, the aim of this study was to examine the way in which children form and create neologisms for a particular animal, thing and occupation. The first part of the thesis gives an overview of research into children's language in the world and in Croatia beginning with Charles Darwin until today. The central part of the thesis chronologically describes language and speech development of a child from the preverbal stage, i.e. from birth to the first words and the verbal stage, beginning with the first words to the age of six. The main part of the thesis also describes neologisms and how and when they are created (new lexemes and new functional morphemes). Next are ways in which new words can be created: affixation, compounding, abbreviating... The last part of the thesis presents the survey conducted in the kindergarten Dječji vrtić *Trnsko* which researched children’s word formation for animals, things or occupations. The results of the research are presented, and structural and semantic analysis is also given.

KEY WORDS: child, speech, language, word formation, neologisms

UVOD

Govor je djelatnost koja je u procesu evolucije omogućila čovjeku jedinstvenost, moć i prevlast nad ostalim živim bićima. On nam omogućuje komunikaciju s drugim bićima kako bismo prenijeli znanja, ideje, kulturu s naraštaja na naraštaj. Fetus još u majčinom trbuhu uživa u zvučnosti majčina glasa i okoline što se nastavlja i nakon rođenja. Slušajući glasove oko sebe, djeca uče te na njima svojstven način ponavljaju glasove oko sebe. No da bi dijete naučilo komunicirati, odnosno naučilo neki jezik, ono mora usvojiti govor. Tijekom odrastanja i jezičnoga i govornoga razvoja ono upoznaje svijet oko sebe te uči i usvaja nazive za predmete, pojave i događanja s kojima se susreće. Od treće godine života pa nadalje dječji fond riječi brzo se proširuje i upravo je to razdoblje najzanimljivijeg dječjeg stvaranja novotvorenica. Roditelji i odgojitelji često imaju priliku čuti različite dječje tvorevine riječi za predmete, stvari ili pojmove s čijim se nazivom još nisu susreli. Te tvorevine često su fascinantne, stoga su one i razlog pisanja ovog rada.

POVIJEST ISTRAŽIVANJA DJEČJEG JEZIKA

Mnogi antički filozofi (Aristotel, Demokrit, Platon...) pokušavali su pronaći odgovor na zagonetku odakle potječe jezik. Herakleitovi su sljedbenici stoici zastupali idealističku teoriju odnosno tezu da je jezik nastao prirodnim putem dok su suprotno njima, epikurejci, Aristotel i Demokrit zastupali tezu da je jezik društvena tvorevina (Kuvač, Palmović, 2007, str. 13). Upravo nam to dokazuje da su još grčki filozofi razmišljali o jeziku i kako on nastaje. Pravim začetnikom istraživanja dječjeg jezika smatra se Charles Darwin. On je proučavao jezični razvoj svojega sina te vodio dnevnik. U časopisu *Mind* objavio je članak pod nazivom *A Biographical Sketch of an Infant* u kojem je uz jezična obilježja opisao i različita psihološka stanja te načine na koji ih dijete izražava. Upravo zahvaljujući Charlesu Darwinu dijete prvi put u povijesti počinje biti u središtu istraživanja. Slijedeći njegov primjer započinje trend dnevničkih studija u kojemu su roditelji, psiholozi ili lingvisti proučavali i bilježili razvoj dječjega govora.

Taj trend obilježio je prvo razdoblje istraživanja dječjeg jezika i trajao je od 1877. do 1926. godine odnosno od prvih objavljenih članaka o dječjem jezičnom razvoju do biheviorizma (Kuvač, Palmović, 2007, str. 16). Najčešće su dnevnike vodili roditelji

jer su provodili najviše vremena s djecom i najbolje su ih poznavala. Pozornost se pridavala prvim riječima, prvim kombinacijama riječi dok se zapostavljala učestalost i konzistentnost jezičnih elemenata. Mana dnevničkih studija bila je što su često bili nepouzdani, neznanstveni i metodološki neprecizni.

Drugo razdoblje trajalo je od 1926. do 1959. godine odnosno do pojavljivanja članka *Review of verbal Behavior* autora Noama Chomskog. Razdoblje bihevioristički istraživanja naziva se *razdobljem velikih uzoraka* jer je cilj istraživanja bio odrediti norme urednog razvoja, a za to je bio potreban velik broj djece. Autori istraživanja međusobno su uspoređivali rezultate te započeli oblikovanje faza dječjeg razvoja. Mana bihevioristički istraživanja bila je da se zanemarivao razvoj gramatike i sintakse te da su teorije samo opisivale određene obrasce u dječjem razvoju, no nisu ih i objašnjavale. Bihevioristi su smatrali da djeca zapravo oponašaju odrasle i njihov govor te su se za time vodili. Usprkos manama bihevioristička tumačenja jezičnog razvoja imala su velik značaj za psihologiju i psiholingvistiku te su njihova istraživanja pridonijela uspostavljanju podataka jezičnog razvoja.

Treće razdoblje koje je započelo krajem pedesetih godina traje i danas. To razdoblje obilježila su longitudinalna istraživanja i stvaranje *velikih korpusa*. Ranije spomenut Noam Chomsky objavom članka *Review of Verbal Behavior* u kojemu je iznio svoj stav i viđenje usvajanja jezika te oštro odbacio biheviorističke teze pobudio je interes čitateljstva. Chomsky je kritizirao stvaranje korpusa[1] jer ih je smatrao lošim za proučavanje jezičnih kompetencija te ograničenim što jezik nije. Počele su se koristiti longitudinalne studije jer kombiniraju najbolje metodološke aspekte: duže razdoblje u praćenju jezičnog razvoja, vremensku konstantnost, dobru metodološku podlogu i mogućnost primjene te provjere teorija (Kuvač, Palmović, 2007, str. 20). Zahvaljujući tehnološkom napretku istraživanja su bila sve preciznija zbog mogućnosti snimanja. Unatoč mnogim studijama o razvoju dječjeg jezika najznačajnija je bila Slobinova. Objavio je pet knjiga pod nazivom *Međujezična istraživanja jezičnoga usvajanja 1-5 (The Crosslinguistic Study od Language Acquistion Vol. 1-5)* u kojima je objedinio i prikazao jezični razvoj u više od dvadeset genetski i teološki različitih jezika.

Valja napomenuti da uporaba pojedine metode (dnevnika, prikupljanje podataka testovima i ljestvicama te korpusi) nije prestajala s prelaskom u novo razdoblje. I

[1] Korpus je zbirka eksternaliziranih iskaza koji pripadaju *izvedbi* (eng. *performance)* (Kuvač, Palmović, 2007, str. 20)

danas znanstvenici često koriste dnevnike kako bi zapisali pojedine podatke. Zahvaljujući računalima, podatci se mogu podvrgnuti različitim programima za izračunavanje statističkih obračuna što uvelike pojednostavljuje procese prikupljanja podataka i izvođenja rezultata istraživanja.

POVIJEST ISTRAŽIVANJA DJEČJEG JEZIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Iako proučavanje razvoja dječjeg jezika u Hrvatskoj nije započeo tako rano kao u Engleskoj, Njemačkoj ili Americi, ne može se reći da zaostajemo za njihovim istraživanjima. Prvi opis dječjeg jezika napisao je Ivan Furlan 1961. godine u svojoj doktorskoj disertaciji *Raznolikost govora. Struktura govora* u kojoj je proveo ispitivanje u osnovnoj školi proučavajući raznolikost rječnika i strukturu pisanoga govora. Najveći broj istraživanja razvoja govora u djece provedeni su šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Zavod za fonetiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu preuzeo je temu *Istraživanje nastanka govora u naše djece* u sklopu projekta *Određivanje govornih normi u naše djece* Instituta za pedagoška istraživanja Sveučilišta u Beogradu. Neki od autora koji su vršili istraživanja su Ivo Škarić, Ante Fulgosi, Vladimir Stančić. Upravo je Vladimir Stančić prvi počeo naglašavati važnost razlikovanja pojma jezik i govor. Od 2000. godine istraživanja vodi Laboratorij za psiholingvistička istraživanja.

JEZIČNI I GOVORNI RAZVOJ

Općenito o govoru

Kao što je navedeno u uvodu, mogućnost govorenja nas razlikuje od ostalih živih bića. Prema Iloni Posokhovoj (2008, str. 7) razvoj govora je složen i suptilan proces koji se odvija pod utjecajem mnogo različitih čimbenika. On je socijalni fenomen i njegov je razvoj moguć isključivo u uvjetima ljudskog okruženja. Zato je važno da je dijete od najranije dobi okruženo dobrim jezičnim uzorima jer su upravo oni ključni u procesu razvijanja govora. Od rođenja djeca komuniciraju s okolinom, ponajviše s majkom te ju promatraju i pokušavaju imitirati njezinu mimiku lica i proizvoditi glasove poput nje. Često nam se zna učiniti da je dijete ponovilo majčinu

riječ ili melodiju koju mu pjeva što je samo dokaz da dijete uči govoriti slušajući druge oko sebe. Važno je da roditelji osvijeste tu činjenicu kako bi mogli ispravno poticati uredan razvoj govora. Preduvjet urednog razvoja govora je neoštećenost govornih organa, uredan mentalni razvoj i razvijeno osjetilo sluha.

Autorica Pavličević-Franić (2005, str. 94) navodi kako je govor osnovna ljudska djelatnost uspostavljanja i ostvarivanja jezične komunikacije. Govorenje definira kao vrstu proizvodne (produktivne) jezične djelatnosti kojom se leksičkim, gramatičkim, fonološkim i prozodijskim sredstvima nekog jezika prenosi usmena poruka u procesu jezičnoga sporazumijevanja. Sposobnosti govorenja prethodi sposobnost slušanja uz pomoću kojeg dijete slušajući i oponašajući odrasle uči svoj materinski jezik.

Usvajanje govora odnosno jezični razvoj je proces koji je individualan za svako dijete. Postoje određeni obrasci faza usvajanja govora no oni nisu striktno određeni jer razvoj govora ovisi o više čimbenika primjerice o samom djetetu, socijalnoj okolini, kulturi itd. Faze govora dijele se na predverbalno i verbalno. Predverbalno razdoblje je od rođenja do prve smislene riječi, a po nekima do prve rečenice, a verbalno od prve smislene riječi/rečenice do automatizacije govora koji se događa otprilike oko desete godine i dalje (Velički, Katarinčić, prema Starc, 2011).

Predverbalna faza/razdoblje

Dijete komunicira s okolinom, najviše s majkom, od prvog dana rođenja. Ekspresijom lica i plačem signalizira da je gladno, umorno ili nezadovoljno.

Prema autoricama Velički i Katarinčić (2011) prva faza predverbalnog razdoblja traje od rođenja do drugog mjeseca života i tu fazu nazivaju fazom fiziološkog krika i refleksnog glasanja. U toj fazi dijete se glasa spontano te tako odražavaju svoje emocionalno i fizičko stanje. Već nakon trećeg dana života dijete razlikuje govor od drugih zvukova iz okoline i može se usredotočiti na njega. Upravo je u ovoj fazi važna emocionalna povezanost majke i novorođenčeta jer kod djeteta započinje stvaranje senzomotoričkih živčanih veza važnih za daljnji jezični razvoj. Obraćanje majke novorođenčetu tijekom hranjenja, presvlačenja, šetnje pozitivno utječe na dijete te se nakon drugog mjeseca života pojavljuje i reakcija na ljudski govor u obliku slušne koncentracije. Krik novorođenčeta trebao bi biti glasan, bistar, čist, s kratkim uzdahom i produljenim izdahom. Između šestog i osmog tjedna života pojavljuje se i socijalni osmijeh kao reakcija na ljudski glas.

Od drugog do petog mjeseca života traje faza gukanja. U ovoj fazi dijete ovladava intonacijom odnosno krik se mijenja ovisno o njegovoj potrebi. U početku dijete oponaša kratke glasove, a kasnije se te reakcije produljuju i postaju ritmičnije i intonacijski sličnije odraslima. S obzirom da dijete počinje ovladavati svojom intonacijom započinje komunikacijsko glasanje. Oko dvanaestog tjedna života kričanje se smanjuje i pojavljuje gukanje. U početku se gukanje uglavnom sastoji od samoglasnika, ali na kraju druge faze započinje i korištenje nekih suglasnika. Valja napomenuti da se ovi miljokazi pojavljuju kod zdrave djece dok se kod djece s poteškoćama oni odvijaju drugačije. Do druge faze sva djeca se razvijaju jednako bez obzira na spol, kulturu, socijalno okruženje ili fizičko stanje djeteta.

Treća faza razvoja govora započinje između šesnaestog i dvadesetog tjedna i traje do pet pa sve do sedmog mjeseca života ovisno o djetetovom razvoju. U ovoj fazi nastavlja se brbljanje i pojavljuju glasovne igre. S obzirom na fizički razvoj djeteta ono počinje imati i više mjesta u usnoj šupljini što rezultira različitim složenijim kretanjima jezika i pojavljivanje početnog slogovnog glasanja (maa, taa, daa…). Iz početnog slogovnog glasanja razvija se slogovno brbljanje koje je vrlo važno za glasovni razvoj.

Četvrta faza počinje od petog odnosno sedmog do dvanaestog mjeseca života. Ovu fazu odlikuje aktivno slogovno brbljanje koje spajanjem slogova sve više počinje sličiti materinskom jeziku. Dijete spaja naučene slogove (ma-ma, ba-ba, ta-ta…) no iako one imaju značenje u hrvatskom jeziku, ne mogu se smatrati prvom riječju jer za dijete one još nemaju značenje već se ono samo igra i istražuje mogućnosti svojeg glasa. Dijete glasanjem privlači pozornost roditelja i okoline te ih promatra i ponavlja za njima. Uz glasanje ono pomiče ruke i noge. Oko osmog odnosno devetog mjeseca života dijete spaja pokret s izgovaranjem slogova primjerice pa-pa i mahanje rukom pri odlasku. Autorice Kuvač Kraljević i Kologranić Belić (2015, str. 28) razlikuju reduplicirano i nereduplicirano brbljanje. Reduplicirano brbljanje javlja se između šestog i devetog mjeseca života i u ovom razdoblju dijete proizvodi nizove slogova iste glasovne strukture (da-da, ta-ta), a nereduplicirano brbljanje započinje oko osmog odnosno devetog mjeseca i u njemu djeca proizvode nizove različitih slogova (da-pa-ta…). Razumijevanje onoga što mu odrasli govore je sve intenzivnije pa već oko godine dana starosti dijete reagira na riječ NE i vlastito ime ili na jednostavne rečenice poput „Gdje je mama/lopta/igračka?“. Prva riječ se pojavljuje oko godine dana života, a prepoznaje se tako da dijete kad izgovori *mama* ili *duda* zaista traži majku ili dudu.

Reakcija na majčinu odsutnost, promjenu okoline ili na nepoznate ljude je snažna stoga je važna komunikacija s djecom uz pomoć jarkih šarenih igračaka i predmeta (Posokhova, 2008: 16). Ova faza je vrlo osjetljiva za daljnji razvoj govora jer dijete usavršava svjesnu glasovnu percepciju za ljudski glas. Također se u ovoj fazi mogu prepoznati poremećaji u govoru jer djeca s poremećajem dosta odstupaju u razvoju od zdrave djece.

S ovom fazom završava predverbalna faza i započinje verbalna.

Verbalna faza/razdoblje

Prva izgovorena riječ smatra se početkom razvoja aktivnog rječnika. U verbalnoj fazi razvoj govora prati se prema broju usvojenih i korištenih riječi u izgovoru. Svako dijete, a kasnije kao odrasla osoba, ima dva fonda riječi – pasivno i aktivno. Pasivan fond riječi su one riječi koje dijete zna/razumije, ali ne koristi u vlastitom govoru. Aktivan fond su riječi koje dijete koristi u svakodnevnom govoru i one služe za procjenjivanje djetetova jezična razvoja.

Od prve do druge godine života dijete upotrebljava jednu riječ koja ima višestruko značenje ili je u njemu sadržana cijela rečenica npr. „Voda“ znači „Žedan sam, želim vode“. Do druge godine dijete će usvojiti do pedesetak riječi i govor će se sastojati od imenica i glagola. Sredinom druge godine rečenice će se sastojati od dvije do tri riječi odnosno samo onih riječi koje su potrebne za razumijevanje poruke što se u literaturi naziva *telefonski govor*. Upravo u drugoj godini dijete počinje osvješćivati svoje socijalno ja to jest doživljavati sebe u odnosu na druge pa vrlo često djeca znaju uz vlastito ime dodavati riječ *ja.*

U trećoj godini rečenice se sastoje od tri i više riječi te počinje primjena gramatičkih osnova. Dijete je u mogućnosti vješto upotrebljavati od 1500 do 2000 riječi na kojima može primjenjivati morfološka pravila i slagati složenije sintaktičke strukture. O četvrte do šeste godine fond riječi se brzo proširuje i dijete usvaja sve više gramatičkih osnova te bi do polaska u školu trebalo znati sve glasove materinskoga jezika te započeti proces usvajanja čitanja i pisanja.

U sljedećoj tablici prikazana je pojava glasova u odnosu na životnu dob.

Tablica 1: Pojava glasova u odnosu na životnu dob (Posokhova, 2005, str. 11)

1 - 2	2 - 3	3,5 - 4,5	4,5 - 5
A, O, E, P, B	I, U, F, V, T, D, N, NJ, M, K, G, H, J	S, Z, C, Š, Ž, L, LJ	Č, Ć, DŽ, Đ, R

Dakako treba napomenuti da je svako dijete individualno pa tako i njegov razvoj pa je nepotrebno uzrujavati se ukoliko dijete u trećoj godini ne izgovara glas *s* jer će ga s vremenom dijete početi izgovarati, no ukoliko to nije slučaj trebalo bi se posavjetovati sa stručnjacima za to područje (logopedima).

NOVOTVORENICE

Učenje se jezika u određenom smislu može smatrati i traganjem za jezikom, onim i onakvim kakav će nam omogućiti optimalno komuniciranje. Tijekom toga traženja otkrivaju se mehanizmi i pravila, mogućnosti i ograničenja, načela jezične ekonomije i praktičnosti, uvjeti razumijevanja i sporazumijevanja u priopćajnome procesu (Pavličević-Franić, Sikirić, 2005). Razvijanje jezika u predškolskoj dobi uvjetovano je znanjem o materinjem jeziku. Djeca vrlo često u nedostatku znanja sama imenuju predmete, pojave ili stanja s kojima se susreću. Pri učenju/usvajanju jezika kao naročito područje potencijala pojavljuje se značenje riječi povezano s tvorbenim sustavom koji se nalazi u okviru pojedinoga jezika. Tvorbeni sustav, kao i svaki drugi, počiva na strukturi jezičnoga znaka i procesima njegova oblikovanja, razvoja i provjeravanja. Temeljne postavke oblikovanja jezičnoga znaka povezane su s tvorbom riječi u ranom jezičnom razvoju u okviru materinskoga jezika. Struktura jezičnoga znaka koja se uobičajeno opisuje kao odnos između izraza (A), sadržaja (B) i uporabe, tj. predmeta (C), u ranom se jezičnom razvoju oblikuje ponešto drugačije. Naime, zbog specifičnosti razvoja jezikoslovnoga sustava u kojem još postoje neoblikovana i tek djelomice oblikovana područja, moguće je da u ranom razdoblju jezični znak bude oblikovan različito nego u jeziku odraslih, npr:

a) nepotpuno oblikovana sastavnica A (zbog fonetičko-fonološkog sustava koji se još razvija), te potpuno oblikovane sastavnice B i C

b) djelomice ili u potpunosti usvojena sastavnica A (ovisno o stupnju fonetičko-fonološke razvijenosti), neusvojena sastavnica B i situacijski usvojena sastavnica C
c) potpuno usvojena sastavnica A, te neusvojene sastavnice B i C
d) potpuno usvojene sastavnice A i B, ali neusvojena sastavnica C, gdje sastavnica C ima preneseno značenje i ostaje neusvojena zbog toga što se razina prenesenog značenja uglavnom ne usvaja u ranom jezičnom razvoju.

U ranom se jezičnom razvoju pojavljuje specifična struktura jezičnoga znaka za koji se može reći da uz stalne sastavnice, izraz (A), sadržaj (B) i uporabu (C), sadrži i privremene sastavnice i to sastavnicu privremenog izraza koja s jedne strane ovisi o fonetičko-fonološkom razvojnom stupnju, a s druge može biti uvjetovana pojavom nekog fonetičko-fonološki potpunog oblika koji kao takav ne postoji u jezičnom sustavu (stvaranje novih riječi, novotvorenice) (Pavličević-Franić, Sikirić, 2005, str. 94, 95).

Dječje novotvorenice najčešće su spoj postojećeg znanja i karakteristika novog pojma. Primjerice na izraz A dijete dodaje već postojeće znanje te nastaju izrazi A1 i A2… Na te izraze pridružuje različite sadržaje (B1, B2…) te tako dobiva uporabni izraz C1, C2… Autorice Pavličević-Franić i Sikirić (2005) to nazivaju inovacijskim semantemom. Takva tvorba novotvorenica je u predškolskoj dobi vrlo česta jer tvorbeni sustav nije u potpunosti usvojen pa je posljedica pragmatično širenje uzrokovano potrebom nadopunjavanja leksema, tj. oblikovanje specifičnog semantičkog sustava. Upravo novotvorenice pokazuju razliku između logike i gramatike govora, kao i razliku između normativne i komunikacijske gramatike, a njihovim stvaranjem i uporabom istovremeno se provjerava i jezik kao sustav, a takvo provjeravanje otvara put daljnjem učenju jezika. Naime, sve što je stvoreno unutar inovativnoga polja, stvoreno je prema tvorbenim pravilima i, uvjetno rečeno, gramatičko, ne mora istovremeno biti i komunikacijski prihvaćeno i prihvatljivo, čak ni onda kada bi to, po pravilima logike govora, moglo biti (Pavličević-Franić, Sikirić, 2005, str. 95). Slušajući odrasle dijete shvaća postojanje normi u materinskom jeziku, no kako nije u potpunosti upoznato s njima često i griješi. U stvaranju novotvorenica i govoru općenito prevladava tzv. logika govora nasuprot gramatike govora jer je logika govora tipičnija za razinu pragmatične kompetencije u ranoj dobi. Pravila pragmatike usvajaju se postupno oviseći o mnogim drugim znanjima primjerice društvenim odnosima, mogućnostima procjene osobe ili znanjima o prikladnom ponašanju ovisno

o situaciji. Stvaranjem novih riječi dijete provjerava jezik i njegovo funkcioniranje te vlastito znanje čime proširuje postojeće i otvara put novim znanjima.

Inovacijski leksemi

Inovacijski leksemi dječje su neološke tvorbe koje u govoru karakterizira nastanak "semantičke pogrješke", pri čemu do izražaja dolazi razlika između normativne i komunikacijske gramatike. Leksemi nastaju kao posljedica razlike između gramatike govora koju dijete tek treba naučiti (pa stoga i griješi) i logike govora, tipične za razinu pragmatične jezične komunikacije u fazi ranoga usvajanja jezika. Inovacijski su leksemi nositelji leksičkoga sadržaja i praktično imaju neograničene uporabne mogućnosti u ranome jezičnome usvajanju – pridruživanjem različitih privremenih sadržaja (B1, B2, B3 ...) i uporabe (C1, C2, C3 ...). Nastaju najčešće primjenom već usvojenoga izraza (plan A, označitelj) u novom, odnosno, drugačijem kontekstu ili komunikacijskoj situaciji (plan C, uporaba), budući da stvarni sadržaj (plan B, označenik) još nije usvojen. Na taj se način ostvaruje homonimni odnos među leksemima jer riječ potpuno istoga izraza i fonemskoga sastava ima različita značenja u standardnome hrvatskome jeziku, a različita u individualnome kontekstu svakoga pojedinoga govornika (Pavličević-Franić, Sikirić, 2005, str. 97). Česta je pojava da djeca iz imenice muškog roda tvore imenice ženskog roda. Prema modelu *učitelj-učiteljica* ili *odgojitelj-odgojiteljica* djeca tvore *mornar-mornarica, pas-pasica, konj-konjica*… Time možemo zaključiti da izraz uporabnosti C utječe na način ostvarivanja plana sadržaja B i plana izraza A što je kod odraslih u potpunosti drugačije.

Inovacijski gramatemi

Inovacijski su gramatemi dječje novotvorenice s gramatičkim sastavnicama, stoga su za razliku od inovacijskih leksema ograničene distribucije. Riječ je o neološkim tvorbama koje najčešće nastaju paradigmatskim prijenosom već usvojenoga tvorbenoga uzorka, primjenom gramatičkoga pravila na sve istovrsne dijelove diskursa ili generalizacijom usvojenoga morfološkoga oblika: *patuljka – žena patuljak, glupač – glupan, glupana – glupača, dadilj – muška dadilja* (Pavličević-Franić, Sikirić, 2005, str. 99).

Dječji se govor razlikuje od govora odraslih osoba. Njihova logika stvaranja novih riječi u potpunosti je drugačija od jezičnog standarda. Na taj način djeca razvijaju

jezikoslovno mišljenje i učenje. Djeca koja su aktivnija u stvaranju novotvorenica kreativnija su i kasnije se pokazuju kao uspješniji govornici jer su ga usvojili provjeravajući njegove strukture u poticajnoj okolini.

NASTANAK NOVIH RIJEČI

Rječotvorje

Riječ je predmet proučavanja gotovo svih jezikoslovnih disciplina pa je razumljivo što ponekad nije moguće povući oštre granice i izbjeći prepletanja. Kako nastaje riječ, predmet je proučavanja posebne discipline koja se u nas naziva tvorba riječi (Tafra, Košutar, 2009). Autorice Tafra i Košutar u članku *Rječotvorni modeli u hrvatskom jeziku* (2009) napominju da je potrebno preispitati opseg te discipline i razredbene kriterije, dati novo viđenje nekoliko spornih mjesta u istoj te dotaknuti problem nazivlja. Smatraju kako se tvorba riječi u domaćem i stranom jezikoslovlju tumači kao nastanak tvorenica dok nastanak velikoga broja riječi nije opisan. U želji da ujedine sve nastanke novih riječi odlučile su se za naziv rječotvorje kada govore o jezikoslovnoj disciplini. Rječotvorje smatraju uvjetno samostalnom jezikoslovnom disciplinom čiji je predmet izučavanja nastanak riječi te posjeduje svoje pojmovlje i nazivlje te metode istraživanja. Također ono razmatra i strukturu postojećih riječi (kako je nastala riječ) i mogućnost nastanka novih riječi.

Najčešće se u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi riječi tvore izvođenjem, slaganjem i rjeđe srastanjem. Prema najnovijoj hrvatskoj gramatici autora Silić i Pranjković (2005) riječi se tvore prefiksima, sufiksima, prefiksoidima i sufiksoidima. Iz tog razloga su autorice Tafra i Košutar dale svoje shvaćanje rječotvorja i jedan od mogućih pristupa rječotvornim modelima. Prema njima moguće vrste razredbe ovisno o razredbenom kriteriju su sljedeće:

A. Po tvorbenoj motivaciji riječi su:

1. nemotivirane (netvorbene)
2. motivirane (tvorbene)

Primjer: 1. siv, plav

2. slušatelj, slušateljica, slušateljski

B. Po strukturi riječi su:

1. raščlanjive
2. neraščlanjive

Primjer: vidi primjere pod C

C. Po tvorbenim sredstvima:

1. afiksalna tvorba
2. bezafiksalna tvorba
3. afiksoidna tvorba

Primjer: 1. brat (motivirajuća riječ) + –ski (sufiks) bratski pridj. (motivirana riječ)

Primjer: 2. brat–ski pridj. (motivirajuća riječ, raščlanjiva) > bratski pril. (motivirana riječ, neraščlanjiva); užas–Ø, im. > užas! uzv.

Primjer: 3. eko–logija

Prilog bratski i uzvik užas nastali su neafiksalnom tvorbom, u ovom slučaju konverzijom, i zbog toga se ne mogu raščlaniti na morfeme.

D. Po porijeklu:

1. motivirajuća je riječ iz istoga jezika
2. motivirajuća je riječ iz drugoga jezika

Primjer: 1. sob(–a) + ica > sobica

2. engl. box hrv. boks

E. Po vrsti tvorbenoga procesa:

1. gramatičkim procesima
2. semantičkim procesima

Primjer: 1. kuhar + ica > kuharica

2. višnja > Višnja, Penkala > penkala

F. Po broju tvorbenih osnova:

1. od jedne osnove (školski)
2. od dviju ili više osnova (srednjoškolski)

G. Po rezultatu tvorbe:

1. izvedenice (gradski, prigradski)
2. složenice (gornjogradski, Zagrebtekstil, rak–rana)
3. kraćenice (disko, crtić, čelo, Maspok, Kavkaz, ZET)
4. posuđenice (menadžer, psihologija, NATO, vat, šuko)
5. prevedenice (slovnica, zemljopis)

6. oživljenice (satnik, bojnik)
7. sastavljenice (pustibabakonjukrv, boktepitaj)
8. višerječnice (lijepa kata)
9. promjenjenice (pèčēnje – pečénje, pògledati – poglédati, omòtati – omátati)
10. naličnice (po analogiji: igroteka kao datoteka)
11. onimi (Višnja, Dunja)
12. eponimi (penkala, tesla, digitron)
13. homonimi (1. park, 2. park)

Za bolje razumijevanje rezultata navedenog istraživanja u sljedećem tekstu bit će pobliže objašnjena vrsta razredbe po rezultatu tvorbe.
U rječotvorju se uz izvedenice i složenice razlikuju i kraćenice, promjenjenice, naličnice, posuđenice, prevedenice, oživljenice, sastavljenice, višerječnice, promjenjenice, naličnice, ononime, eponime i homonime. Izvedenice i složenice biti će objašnjene prema autorima Težak i Babić (1996), a ostale vrste prema Tafra i Košutić (2009). Kraćenice su vrste riječi koje su nastale najprije kraćenjem, a zatim leksikalizacijom. Sastavljenice nastaju po gubitku motivacijske veze s riječima od kojih su nastale, a višerječnice su egzocentrične leksičke jedinice koje zbog potpune demotivacije mogu imati status jednak riječi. Naličnice su riječi koje nastaju po već postojećem modelu. Homonimi su leksemi istog izraza, ali različitog značenja, a eponimi leksemi koji su nastali poopćivanjem vlastitog imena odnosno izvedeni od vlastitih imena.

Tvorba riječi u hrvatskom jeziku

Prema autorima Težak i Babić (1996) tvorba riječi je promjena oblika riječi po kojoj dobivamo nove riječi. Tvorba riječi ujedno je i dio gramatike koji proučava načine kojima na osnovi dosadašnjih riječi nastaju nove. U današnje vrijeme odnosno vrijeme napretka i izuma potrebni su nazivi za sve novotvorine. Kroz vrijeme riječi su nastajale na različite načine stoga možemo razlikovati netvorbene riječi i tvorbene.

Netvorbene riječi su sve riječi kojima je postanak s gledišta suvremenoga jezika nejasan. Taj naziv označuje one riječi koje tvorbeno ne možemo rastavljati na manje dijelove. Često se takve riječi nazivaju i jednostavne ili proste riječi, neproduktivne riječi ili neobrazložene. Netvorbene riječi su i one riječi kojima je jedan dio jasan, a drugi nejasan primjerice *glomazan, prazan.* Za netvorbene riječi poput *gavran* (uzvik

ga i *vran* što znači „crn“) i *lúka* (riječ *lûk* znači „ono što je savinuto“) stručnjaci mogu pokazati kako su postale.

Nove riječi mogu se tvoriti i po uzoru na riječi kojima je postanak suvremenicima jasan i vidljiv poput riječi *noćište, nebrojen ili zlatokril.* U jednih je dodani dio iza osnove (*noć-ište*), u drugih je ispred osnove (*ne-brojen*), a treće su sastavljene od dvije riječi (*zlato-kril*). Prema tome, nastaje li nova riječ na osnovi jedne ili više riječi, razlikujemo dva osnovna načina tvorbe: izvođenje i slaganje (Težak, Babić, 1996, str. 142).

Izvođenje

Izvođenje je način tvorbe u kojoj nova riječ nastaje na osnovi jedne riječi tako da se iza osnove dodaju nove jedinice koje same nisu riječ ni njezina osnova.

osnova + dodatak > nova riječ

sretn- + -ik > sretnik

(Težak, Babić, 1996)

Razlikujemo dvije vrste nastavaka; oblični nastavci su oni uz kojih dobivamo drugi oblik iste riječi, a tvorbeni nastavci su oni uz koje dobivamo novu riječ. Kako se ne bi upotrebljavali višečlani nazivi, oblični nastavci nazivaju se samo *nastavak,* a tvorbene nastavke nazivamo *sufiks.* Riječ nastala od osnove i sufiksa zove se izvedbena riječ ili izvedbenica, a takav način tvorbe izvođenje ili sufiksalna tvorba.

Autori Težak i Babić (1996) razlikuju plodne (produktivne), slabo plodne i neplodne (jalove, neproduktivne) sufikse.

Plodni sufiksi su: imenički: *-(a)c, -ač, -(a)k, -ak, -čić, -ica, -ić, -ina, -ka, -ost, -telj*

pridjevni: *-(a)n, -ast, -av, -ljiv, -ov, -ev, -in, -ski*

Slabo plodni su: imenički: *-an, -ečak, -ičak, -ešina, -etak, -urda*

pridjevni: *-cat, -nat, -ji*

Neplodni su: *-da (krivda, pravda), -en (prsten), -er (pleter), -ic (konjic)...*

Slaganje

Način nastanka riječi u kojemu nova riječ nastaje na osnovi dviju ili više riječi naziva se *slaganje*. Tako nastala riječ naziva se *složena riječ* ili *složenica*.

Najčešće se složenice tvore spojnim samoglasnikom ili spojnikom *o* i to tako da se na osnovu prve riječi doda samoglasnik *o.* Primjerice: *grad+o+načelnik > gradonačelnik, roman+o+pisac > romanopisac.*

Takve složenice koje u drugom dijelu imaju punu ili samostalnu riječ nazivaju se *čiste složenice.*

Često se pri slaganju dodaje i sufiks pa se takav način tvorbe naziva *složeno-sufiksalna tvorba.* Primjerice: *druga liga > drugoligaš, čudo* i *tvoriti > čudotvorac.*

Pri tvorbi često se sufiksalna tvorba udružuje s prefiksalnom, tj. na osnovu se istodobno dodaje i prefiks i sufiks: *more > primorje, glava > uzglavlje, ime > poimence…*

TVORBA IMENICA

Imenice se tvore sufiksalnom, prefiksalnom i složenom tvorbom. Najznačajnija je među njima sufiksalna tvorba jer najveći broj novih imenica nastaje upravo na taj način (Težak, Babić, 1996, str. 152).

U daljnjem tekstu veća pozornost posvećena je tvorbi imenica muškog roda/vršitelj radnje i tvorbi imenica za životinje budući da se u istraživanju pojavljuju samo pojmovi vezani uz tu tvorbu riječi.

Tvorba imenica muškog roda / vršitelj radnje

Vršitelj radnje je osoba koja vrši određenu radnju, koja je pokreće ili od koje radnja potječe. Najčešće se te imenice tvore od glagola, što je i razumljivo, ali mogu i od ostalih vrsta riječi, uglavnom od imenica (isto).

Imenice za oznaku vršitelja radnje tvore se od nekoliko sufiksa, a prikazuju se preoblikom kojom ujedno opisujemo njihovo značenje.

-(a)c: kosac > čovjek koji kosi
-ač: brijač > čovjek koji brije
-ar: čuvar > čovjek koji čuva
-ič: branič > čovjek koji brani
-lac: drijemalac > čovjek koji drijema
-telj: graditelj > čovjek koji gradi (isto)

Tvorba imenica za životinje

U tvorbi imenica za oznaku životinja upotrebljavaju se različiti tvorbeni načini i većinom su slabo plodni. U daljnjem tekstu bit će nabrojani oni malo plodniji.

-(a)c: *bijelac* (konj), *gnjurac* (ptica), *žutokljunac, tvrdokrilac* (kukac)…
-bać: *zelembać*
-če: *majmunče, svinjče, zmijče, srnče*…
-dać: *srndać*…
-e: *mače, pače, gušče*…
-ka: *bijelka* (bijela kokoš), *kvočka* (kokoš koja kvoca)…
-am: dolazi u izvedenicama kojima se nazivaju životinje po karakterističnoj osobini ili odmila: *macan, zekan, gusan*…
-onja: dolazi u izvedenicama za nazivanje volova po boji dlake, obliku repa, rogova i sl.: *kusonja, medonja, mrkonja, zekonja*…
-ov: dolazi u nazivu pasa po karakterističnoj osobini: *bjelov, mrkov, garov*…
-uša: *grmuša* (ptica), *kreketuša* (žaba)…
-ulja: u nazivu krava: *rogulja, kusulja, mrkulja*…

(Težak, Babić, 1996, str. 159)

Tvorba imenica za životinje nije jače razvijena jer se životinjsko carstvo nije drastično mijenjalo. Većini životinja ime su nadjenuli naši predci i to su većinom netvorbene imenice poput ovca, koza, konj, tele, orao, lastavica… Za životinje za koje smo naknadno saznali najčešće smo preuzeli tuđicu primjerice deva, gnu, klokan, tigar…

ISTRAŽIVANJE

Ciljevi, uzorak i metode istraživanja

Cilj istraživanja bio je proučiti koje vrste tvorbe riječi djeca koriste pri stvaranju novotvorenica s obzirom na njihovu dob. Istraživanje je provedeno u Dječjem vrtiću *Trnsko* uz suglasnost ravnateljice Vesne Pintarić, dipl. def. i roditelja ispitane djece. Sudjelovalo je 72 djece iz dvije srednje vrtićke skupine i jedne predškolske skupine od čega 35 dječaka i 37 djevojčica. Najmlađa je bila djevojčica od 4,6 godina, a najstariji dječak od 6,6 godina. Korištena je kvalitativna metoda istraživanja iz razloga što se istraživanje fokusiralo na način na koji djeca stvaraju novotvorenice na temelju priče i popratnih fotografija uz nju.

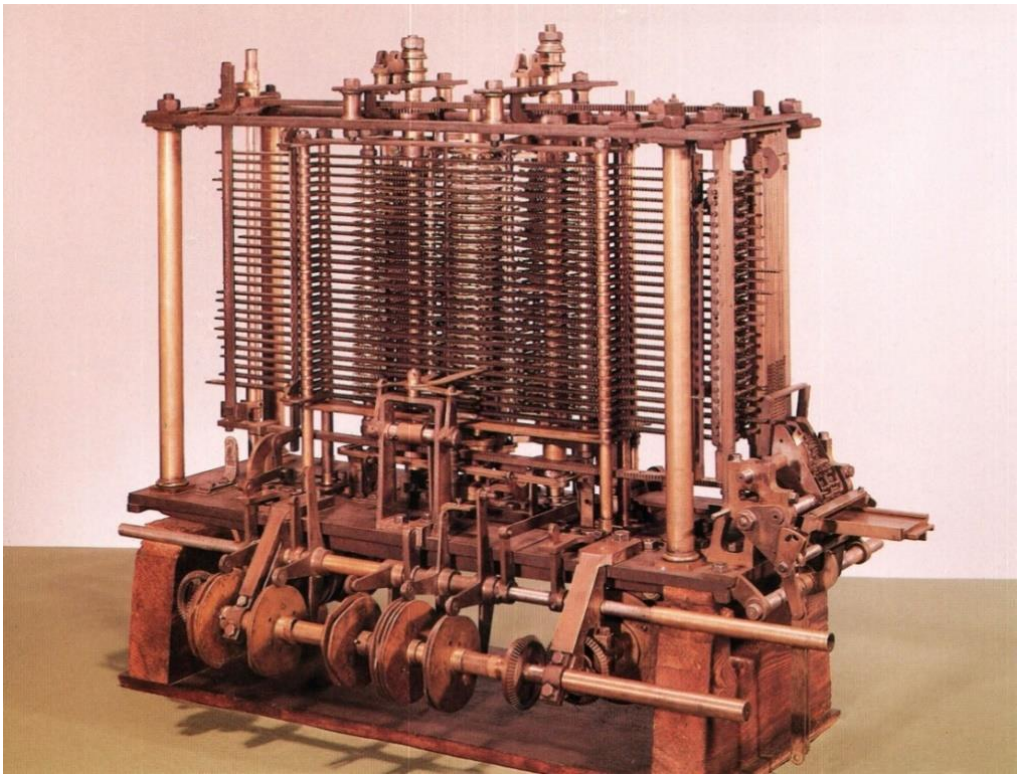
Postupak provedbe istraživanja

Postupak provedbe istraživanja bila je priča popraćena fotografijama. Priča je bila ispričana dijaloški te se od djece tražilo da imitiraju šuštanje lišća, cvrkut ptica... kako bi se što više probudio interes za suradnjom. Djeca su bila okupljena na tepihu i sa zanimanjem slušali priču koja slijedi:

> Jednog lijepog sunčanog dana odlučila sam prošetati šumom koja se nalazi iza moje kuće. Šetajući promatrala sam drveće, cvijeće, životinje i osluškivala njihovo glasanje i šum lišća. Odjednom je nešto projurilo pored mene. Bilo je toliko brzo da nisam uspjela vidjeti što je to. Potrčala sam u smjeru kuda je to stvorenje pobjeglo. Našla sam se na jednoj velikoj livadi i tamo je stajala ona; velika životinja. Brzo sam izvadila fotoaparat i fotografirala sam ju. Izgledala je ovako (slika 1). S obzirom da se nikad prije nisam susrela s ovom životinjom zanimalo me kako se zove. Tražila sam po enciklopedijama, raznim knjigama, internetu no nigdje ju nisam mogla pronaći. Otkrila sam da postoji jedan čovjek čije je zanimanje otkrivanje čudnih životinja. Otišla sam k njemu i pokazala mu ovu fotografiju, no ni on se nikada prije nije susreo s tom životinjom. Zanimalo nas je koliko je ona čudna stoga smo fotografiju stavili u ovaj stroj (slika 2) i on je izmjerio da je čudnost ove životinje 8. E, sad djeco, mi se nikako nismo mogli dogovoriti kako ćemo nazvati ovu životinju pa sam se ja dosjetila da dođem k vama i zamolim vas za pomoć jer ste vi jako maštoviti i puni ideja. Možete li mi pomoći osmisliti ime za ovu životinju, stroj i zanimanje čovjeka koji proučava čudne životinje jer ni on sam ne zna kako se to zove jer je on jedini koji se time bavi.

Slika 1: Neobična životinja bez imena

Slika 2: Neobičan stroj bez imena

Rezultati istraživanja i rasprava

Opći rezultati

Ukupan broj proizvedenih riječi bio je 36 od čega su sve novotvorenice. Djeca iz predškolske skupine bila su maštovitija te ih je sudjelovalo veći broj od djece u srednjim skupinama. Najviše novotvorenica ponudili su za životinju dok su za stroj i zanimanje imali najmanje ideja. Slijedi tablica s dobivenim rezultatima s obzirom na dob djece.

Tablica 2: Dobiveni rezultati s obzirom na dob djece

SKUPINA: SREDNJA VRTIĆKA	
NOVOTVORENICA	SPOL I DOB DJECE
ŽIVOTINJA	
Zelenko	djevojčica, 4,6
Gušterko	djevojčica, 5,1
Brzozelenko	dječak, 4,9
Žurnebaš	djevojčica, 4,7
Čudnebaš	djevojčica, 4,6
Brzoglav	dječak, 4,8
Mrzovlak	dječak, 5,2
Zeleni konj	dječak, 4,2
Gušterač	dječak, 5,6
Zmijski konj	djevojčica, 5,7
Zeleni konjic	dječak, 5,4
Kameleon konj	djevojčica, 5,7
Lisko	djevojčica, 5,4
Travić	djevojčica, 5,7
Kostimirko	dječak, 5,6
STROJ	
Strojčan	dječak, 5,5
Strokonator	dječak, 5,7
ZANIMANJE	
Čudničovjek	dječak, 4,9

SKUPINA: PREDŠKOLSKA	
NOVOTVORENICE	SPOL I DOB DJECE
ŽIVOTINJA	
Njuškokonj	dječak, 6,6
Žabokonj	djevojčica, 6,3
Zeleni dinosaur	dječak, 5,9
Konjožabo	dječak, 6,4
Zelenkasti	dječak, 6,1
Žabokonj	dječak, 5,9
Pasokonj	dječak, 5,9
Njuškokonj	djevojčica, 6,3

Ostipostičudan	dječak, 6,6
Konjoguštenar	dječak, 5,9
Guštor	dječak, 6,2
Grivobrz	djevojčica, 6,2
Konjozmija	djevojčica, 6,3
Konjogušt	dječak, 5,10
Repogriva	djevojčica, 6,3
STROJ	
Slikostroj	dječak, 6,3
Slikomjerač	djevojčica, 6,2
Mjeročudnik	dječak, 6,4
Čudnokopirnica	dječak, 6,4
Strojko	djevojčica, 6,3
Čudnoprinter	dječak, 5,9
ZANIMANJE	
Čudnoznanstvenik	djevojčica, 6,1
Čudniunak	dječak, 6,2
Čudnozoo	dječak, 6,3
Čudnoventi	dječak, 6,2
Čudnac	djevojčica, 6,4

Strukturna analiza

Proizvedene riječi možemo podijeliti s obzirom na način nastanka na nemotivirane i tvorbene. Nemotivirajućih novotvorenica je 3, a tvorbenih 39. Nemotivirajuće novotvorenice jesu *Čudniunak, Čudnoventi i Strokonator.* Tvorbene novotvorenice s obzirom na način tvorbe možemo podijeliti na novotvorenice nastale slaganjem, izvođenjem i višejezičnice.

Novotvorenice nastale slaganjem prikazane su u tablici 3.

Tablica 3: Novotvorenice nastale slaganjem

Brzozelenko	brzo + zelenko
Brzoglav	brzo + glava
Čudničovjek	čudni + čovjek
Žabokonj	žaba + konj
Konjožabo	konj + žaba
Njuškokonj	njuška + konj
Pasokonj	pas + konj
Konjoguštenar	konj + guštenar
Grivobrz	griva + brz
Konjozmija	konj + zmija
Repogriva	rep + griva
Slikostroj	slika + stroj
Slikomjerač	slika + mjerač

Čudnozoo	čudno + zoo
Mjeročudnik	mjera + čudnik
Čudnoznanstvenik	čudno + znanstvenik
Čudnokopirnica	čudno + kopirnica
Čudnoprinter	čudno + printer
Ostipostičudan	ostiposti + čudan
Konjogušt	konj + gušt
Žurnebaš	žurne + baš
Čudnebaš	čudne + baš

Valja napomenuti da prilikom tvorbe riječi slaganjem djeca koriste srastanje, čisto slaganje i složenu sufiksalnu tvorbu. Srastanje pronalazimo u novotvorenicama poput *čudničovjek, čudnoprinter*, čisto slaganje u primjerima poput *žabokonj, pasokonj*, a složenu sufiksalnu tvorbu u *konjoguštenar.* Sve složenice nastale su spajanjem dviju riječi. Skoro podjednako se pojavljuje da je prva riječ imenica i to u 11 primjera te da je prva riječ pridjev u 10 primjera. Samo u primjerima *Konjogušt* i *Ostipostičudan* prva riječ nije ni imenica ni pridjev. U istim primjerima novotvorenica druga riječ je najčešće imenica, u novotvorenicama *Žurnebaš* i *Čudnebaš* drugi dio riječi je prilog. U novotvorenici *Grivobrz* drugi dio riječi je pridjev, a u primjerima *Mjeročudnik* i *Konjoguštenar* drugi dio riječi je nepostojećega značenja.

Izvođenjem su nastale novotvorenice prikazane u tablici 4.

Tablica 4: Novotvorenice nastale izvođenjem

Zelenko	zelen + ko
Gušterko	gušter + ko
Zelenkasti	zelen + kasti
Kostimirko	kostim + irko
Guštor	gušt + or
Gušterač	gušter + ač
Strojko	stroj + ko
Čudnac	čud + nac
Strojčan	stroj + čan

Novotvorenice nastale izvođenjem najčešće završavaju sufiksom *–ko* dok se ostali sufiksi pojavljuju samo jednom.

Djeca su životinji nadjenula imena *Travko* i *Lisko* što su jedini slučajevi kada su se pojavile izvedbenice.

Prilikom tvorbe riječi nastale su i višerječnice: *Zmijski konj, Zeleni konjic, Kameleon konj, Zeleni konj* i *Zeleni dinosaur*. Višerječnice su najčešće nastale spajanjem pridjeva i životinja konj, konjic i dinosaur dok se u jednom primjeru pojavljuje spoj dviju životinja, tj. kameleona i konja.

Značenjska analiza

U nastalim novotvorenicama mogu se uočiti sličnosti s drugim životinjama ili njihovim karakteristikama. Sličnosti s drugim životinjama nalaze se u primjerima poput *Žabokonj, Pasokonj, Konjožabo, Konjoguštenar, Konjozmija, Guštor*... Najčešća povezanost bila je sa životinjama konj, žaba i gušter. Djeca su ime nepoznate životinje stvarali i na temelju karakteristika iste. Tada su nastale novotvorenice poput *Grivobrz, Brzozelenko, Brzolav*. Također su se oslanjala i na osobine pojedine životinje uočavajući grivu i rep što ih je potaklo na imena *Njuškokonj, Repogriva, Žurnebaš*. U primjeru *Grivobrz* spojili su i karakteristiku brz s osobinom griva.

ZAKLJUČAK

Djeca posjeduju veliku mogućnost kreativnoga mišljenja. Kao buduća odgojiteljica kroz praksu i metodike imala sam prilike prisustvovati raznim primjerima njihovoga kreativnog izražavanja. Djeca svoje misli, iskustva i doživljaje prenose preko crteža, simboličke igre, razgovora. Pažljivo promatrajući možemo uočiti način na koji oni razmišljaju i percipiraju svijet oko sebe. U ovom radu njihovo kreativno mišljenje bilo je fokusirano na stvaranje novih imena životinje, stroja i zanimanja. Interesantna je činjenica da su djeca u najvećem broju novotvorenice tvorili slaganjem i to prema sličnostima sa stvarima koje su im otprije poznate, a samo su dvije novotvorenice nastale bez vidljive motivacije. Valjalo bi se zapitati utječemo li mi odrasli na njihovo stvaralaštvo ograničavajući ih. Temeljna misao Reggio pedagogije je da se djeca rađaju s 100 jezika, a odrasli svojim pristupom i odgojem izbrišu njih 99. Slijedeći tu misao zadaća odraslih trebala bi biti poticanje djece na kreativno stvaralaštvo bez sputavanja njihovog izražavanja. Novotvorenice nam pokazuju na koji način djeca pristupaju njima novim i neistraženim pojmovima te nam daju uvid u način na koji percipiraju svijet oko sebe. Često se govori kako su upravo djeca naša budućnost stoga je naša zadaća omogućiti im što veću slobodu prilikom stvaranja.

LITERATURA

Kuvač, Kraljević, J. (2015). *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama.* Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta.

Kuvač, J., Palmović, M. (2007). *Metodologija istraživanja dječjega jezika.* Jastrebarsko: Naklada Slap.

Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike: razvoj komunikacijske kompetencije u ranome radoblju usvajanja jezika.* Zagreb: Alfa.

Pavličević-Franić, D., Sikirić, M. (2005). Inovacijski semantemi u procesu usvajanja jezičnoga znaka. *Jezik,* 52(3), 92-102

Posokhova, I. (2005). *Izgovor: kako ga poboljšati.* Lekenink: Ostvarenje.

Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje.* Buševec: Ostvarenje.

Silić, J., Pranjković, I. (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta.* Zagreb: Školska knjiga.

Tafra, B., Košutar, P. (2009). Rječotvorni modeli u hrvatskom jeziku. *Suvremena lingvistika,* 35(67), 87-107

Težak, S., Babić, S. (1996). *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje.* Zagreb: Školska knjiga.

Velički V., Katarinčić I. (2011). *Stihovi u pokretu: malešnice i igre prstima kao poticaj za govor.* Zagreb: Alfa.

POPIS TABLICA

Tablica 1: Pojava glasova u odnosu na životnu dob 9

Tablica 2: Dobiveni rezultati s obzirom na dob djece 20/21

Tablica 3: Novotvorenice nastale slaganjem . . . . . …21/22

Tablica 4: Novotvorenice nastale izvođenjem . . . . ….. 22

POPIS SLIKA

Slika 1: Neobična životinja bez imena 19

Slika 2: Neobičan stroj bez imena 19

ŽIVOTOPIS

Rođena sam 4. siječnja 1994. godine u Zagrebu gdje sam završila Osnovnu školu Ive Andrića. Nakon završetka osnovne škole upisala sam Opću gimnaziju Tituša Brezovačkog. Nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja upisala sam preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Petrinji.

E-mail adresa:

Broj mobitela: